

Förvaltningsberättelse 2023

Information om verksamheten och dess inriktning

Stiftelsen Fonden för mänskliga rättigheter (MR-Fonden) är en religiöst och partipolitiskt obunden stiftelse, vars verksamhet syftar till att stärka respekten för och skyddet av de mänskliga rättigheterna i Sverige och internationellt. Stiftelsen är icke vinstdrivande och finansieras genom verksamhets- och projektstöd, kostnadstäckning från olika uppdrag samt stöd från huvudmannen. Huvudman är Sensus studieförbund vars förbundsstyrelse utser MR-Fondens styrelse och dess ordförande.

MR-Fondens vision är: en fredlig värld där mänskliga rättigheter och allas lika värde respekteras och efterlevs, där samhällets aktörer har kunskap om sitt människorättsansvar och där var människa är medveten om sina rättigheter och har möjlighet att demokratiskt utkräva dem. MR-Fonden har två huvudsakliga verksamhetsområden: ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och upprättelse för människorättskränkningar (övergångsrättvisa). Dessa två områden länkar båda i hög grad till hållbar fred och i vårt arbete inriktar vi oss bland annat på regionala institutioner för mänskliga rättigheter. Vi arbetar utifrån ett rättighetsperspektiv i alla insatser, internt och externt. MR-Fonden vill i sin verksamhet visa hur folkrätten och de folkrättsliga instrumenten kan användas för att påverka samhällsutvecklingen i demokratisk och fredlig riktning

Metoder för arbetet

MR-Fonden arbetar med mänskliga rättigheter både i Sverige och internationellt vilket ger värdefulla synergier och mervärde. De kunskaper och erfarenheter som det internationella arbetet ger behövs för att vara relevant och trovärdig i det kapacitetstärkande arbetet och påverkansarbetet i Sverige. Trovärdigheten och den kompetens vi bidrar med i de internationella samarbetena ökar av det egna arbetet med MR-granskning, kapacitetstärkande aktiviteter och påverkansarbete på hemmaplan. Att kunna granska och ta fram egna rapporter och skrifter är en förutsättning för att kunna driva påverkansarbete och öka synligheten i Sverige för att därmed få ett större genomslag i de prioriterade frågorna.

Kunskapshöjning - för att rättigheter ska kunna respekteras, skyddas och utkrävas behövs kunskap kring deras innebörd. MR-Fonden arbetar därför med att öka kunskapen om mänskliga rättigheter genom seminarier, utbildningar, rådgivning och genom skriftligt material.

Granskning - för att stärka individers tillgång till rättvisa och motverka framtida människorättskränkningar behövs kontinuerlig granskning av olika skyldighetsbärare. Genom parallellrapporter till t ex FN:s övervakningskommittéer, framtagandet av skriftligt material och deltagande i olika nätverk arbetar MR-Fonden med att syna hur stater lever upp till sina internationella åtaganden.

Opinionsbildning - för att synliggöra människorättsutmaningar och stärka det offentliga samtalet kring mänskliga rättigheter arbetar MR-Fonden opinionsbildande. Via debattartiklar, publikationer, rapporter, seminarier, möten, konferenser och nätverksbyggande verkar MR-Fonden för att såväl beslutsfattare som andra samhällsaktörer tillämpar ett rättighetsperspektiv inom sina respektive ansvarsområden.

Stöd till människorättsförsvarare - med människorättsförsvarare avses individer, grupper av människor eller organisationer som på ett fredligt sätt försvarar de mänskliga rättigheterna. Dessa är en viktig del i arbetet med att bevaka att rättigheter efterlevs samt att skydda utsatta. Människorättsförsvarare är ofta utsatta i sin verksamhet. MR-Fondens insatser avser stärka deras kapacitet med hänsyn till rådande riskbild. Det sker genom finansiellt stöd, psykosociala insatser, utbildning, erfarenhetsutbyten och tillträde till arenor där beslut fattas.

Lärande och bidrag till förändring

MR-Fondens förändringsteori utgår från ett rättighetsbaserat arbetssätt vilket både är målet och meningen med verksamheten. Genom att tillämpa principerna **transparens, icke-diskriminering, delaktighet och ansvarsutkrävande** i alla led tror vi att förändring är möjlig.

MR-Fonden har en hög ambition att göra skillnad med strategiskt inriktade insatser för att stärka och värna efterlevnaden av mänskliga rättigheter internationellt och i Sverige. Vårt uppdrag är att bevaka och granska hur i synnerhet de mest utsatta i samhället får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda liksom att arbeta genom och med lokalt förankrade partnerorganisationer inom civilsamhället.

Ett kontinuerligt lärande, utvecklings- och utvärderingsarbete pågår, både i projektgrupper samt i de organisatoriska planerings- och utvärderingsmöten som äger rum två gånger per år. Styrelsen får löpande effektrapporter på styrelsemötena samt vid årsslutsavstämningar.

Vårt arbete utgår från femårsstrategier där vi under 2023 fortsatt implementeringen av strategin för 2021-2026. Varje år utarbetas verksamhetsplaner med mål för de olika verksamhetsdelarna som i sin tur ska leda till uppfyllandet av strategin. I samband med framtagandet av den nya strategin 2021 togs en ny modell för verksamhetsplan fram med syfte att på ett enklare sätt mäta och följa upp verksamheten. Dessa följer vi upp under planerings- och utvärderingsmöten och de rapporteras regelbundet till styrelsen.

I slutet av 2023 stod MR-Fonden på tur att granskas av ForumCiv i en större s.k. FACT-granskning; det var en lärorik process för att säkerställa att rutiner och kontroller är på plats och en möjlighet att ytterligare förändras i positiv riktning. Ett första utkast från granskningen visade på ett mycket positivt utfall och inga omedelbara uppföljningspunkter har angetts. De rekommendationer som ges är av allmän karaktär och kommer tas omhand av MR-Fonden i uppdateringen av de interna rutinbeskrivningarna.

Förvaltning

Stiftelsen leds av en styrelse som utses av huvudmannen. Styrelseledamöter har inte något arvode för sitt arbete men får ersättning för verifierade resekostnader. Under 2023 var alla möten digitala.

Generalsekreterare Ulrika Strand är tillsatt av styrelsen och bär det samordnande ansvaret inför styrelsen för MR-Fondens verksamhet och dess måluppfyllelse samt ekonomi. Generalsekreteraren har det övergripande lednings- och samordningsansvaret på kansliet som utgör organisationens operativa enhet. Fördelningen av ansvar inom organisationen är fastslagen i en delegationsordning.

Styrelsen utser revisor för att granska MR-Fondens räkenskaper och förvaltning. Vald revisor för 2023 är Gunnar Thullberg, auktoriserad revisor från Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (PwC). Verksamhetsrevisor är Johan Berkman.

Styrelseledamöter

MR-Fondens styrelse har under året bestått av:

Lisa-Gun Bernerstedt (ordförande)

Marika Fahlén (ledamot)

Peter Karlsson Sjögren (ledamot)

Anders Kompass (ledamot)

Kristina Sehlin MacNeil (ledamot)

Ulrika Erksell (ledamot) ny tillträdd i februari 2023

En presentation av styrelsens ledamöter finns på hemsidan mrfonden.se Under året har 4 protokollförda styrelsemöten hållits.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

För att öka efterlevnaden av mänskliga rättigheter behövs kunskap om dem. MR-Fonden har därför fortsatt att under verksamhetsåret bidra med kunskapsutveckling genom samarbeten, utbildningar, seminarier och skrifter. Utöver nedanstående händelser beskrivs mer av verksamheten på MR-Fondens hemsida www.mrfonden.se.

Under 2023 märktes ingen nämnbar effekt eller direkt påverkan utifrån Covid-19, personalen kunde arbeta som före pandemin. De effektiviseringar som tillämpades under och direkt efter pandemin gällande färre fysiska resor och fler digitala möten har nu blivit en del av vardagen. Pandemins efterdyningar släppte även hos partners vad gäller genomförandet av aktiviteter. Dock märktes en stor påverkan i deras samhällen med försämrad ekonomisk utveckling och en ökad fattigdom.

En eftersläpande pandemieffekt märktes i form av att ett flertal av projekten som tidigare förlängts behövde avslutas under 2023. Flera partners hade ej nyttjade medel då ett antal av deras insatser inte kunde genomföras inom förlängningsperioden. Detta innebar oväntade valutakursförluster som belastade MR-Fonden.

Uppföljningsbesök och övriga resor inom de olika projekten kunde återupptas då reserestriktionerna helt lyfts.

Regeringen fattade under 2022 och 2023 ett antal större policybeslut med stor påverkan både på internationell och nationell verksamhet vilket skapat osäkerhet både för branschen som helhet liksom för MR-Fonden. Flerårsavtal som preliminärt hade beviljats med start i januari 2023 revs upp med minimal tid för omställning och pågående avtal revs upp eller minskades. För MR-Fonden betyder det specifikt att samordningen för nätverket Colombiagruppen finansierades enbart med egeninsatser från medlemmarna. Flera anslag som tidigare kunnat sökas drogs in, exempelvis Folke Bernadotteakademins stöd till civilsamhället. Den korta framförhållningen medförde en stor påfrestning på organisationen och hos partnerorganisationerna.

Verksamhetsgenomförande

Under verksamhetsåret fortsatte MR-Fonden att granska och bevaka Sveriges efterlevnad av sina åtaganden utifrån de mänskliga rättigheterna. MR-Fonden avslutade det omfattande arbetet med att samordna civilsamhällets parallellrapport till FN:s kommitté för ESK-rättigheter och 32 organisationer ställde sig bakom rapporten. Då även FN:s arbete blivit försenat på grund av pandemin sköts granskningen av Sverige upp till februari 2024.

Nytt för året är att MR-Fonden blev tillfrågad att ta över samordningen av det största svenska människorättsnätverket ("MR-nätverket") med ett 60-tal medlemsorganisationer. Beslutet att anta uppdraget vilade på analysen att det är en särskilt viktig tid att bevaka hur Sverige lever upp till de mänskliga rättigheterna genom samordning och gemensamt agerande i civilsamhället. Samordningspositionen innebär planering av dagordning för mötena, att vara kontakt för externa personer från exempelvis Regeringskansliet, FN, EU för att dessa ska kunna nå ut brett till svenska MR-organisationer, agera bollplank gentemot andra aktörer som Institutet för mänskliga rättigheter, länsstyrelser och kommunnätverk med fokus på mänskliga rättigheter.

Samarbetet och kontakterna med Institutet för mänskliga rättigheter fortsatte under året. Kopplat till regeringens olika policybeslut fanns också en stor osäkerhet kring institutets budget och med det kapacitet att verka effektivt. MR-Fonden skrev ett öppet brev till statsministern som 56 organisationer stod bakom

och genomförde en kampanj #ingenvanligmyndighet som 27 organisationer medverkade i. Vi konstaterar att regeringen under hösten fattade beslut om att bibehålla budgeten för institutet och att kampanjen uppnådde sitt mål.

MR-Fonden har de senaste åren verkat för att i högre grad inkludera unga i målgruppen. Som ett led i detta inledde vi ett samarbete med Enskilda Högskolan Stockholm (tidigare THS) kring utlysningen av en gemensam uppsatstävling riktad till högskole- och universitetsstudenter på temat fred, säkerhet och mänskliga rättigheter. Detta samarbete föll väl ut och fortsätter 2024.

MR-Fonden är medlem i arrangörsgruppen för MR-dagarna och i november 2023 kunde MR-dagarna genomföras på plats i Lund. Kansliet medverkade med monter och diverse andra aktiviteter inklusive två större seminarier och ett miniseminarium.

Under året har arbetet med att vidareutveckla MR-Fondens arbete inom fred, säkerhet och mänskliga rättigheter fortsatt med särskilt fokus på övergångsrättvisa (transitional justice). Arbetet med att driva det Svenska nätverket för övergångsrättvisa fortsatte. MR-Fonden är även ansvarig för den svenska samordningen av kampanjen *Gqual* om bättre genderbalans i regionala och globala fora. För att synliggöra och granska svenska statens arbete med de två sanningskommissionerna - om det samiska folket samt tornedalningar, kväner och lantalaiset - anordnade vi ett seminarium efter inlämningen av slutbetänkandet för den senare i november. Vikten av att fortsätta granskningsarbetet blev tydligt utifrån de slutsatser som drogs under seminariet.

MR-Fonden avslutade under året uppdraget som huvudman för Colombiagruppen, nätverket med 14 svenska organisationer som arbetar för att öka kunskap och sprida information om freds- och människorättssituationen i Colombia. Fokus de senaste åren har varit fredsavtalet från 2016 samt framtida avtal med kvarstående vapenbärande grupper och den colombianska sanningskommissionens arbete. Ett antal insatser genomfördes under året, bland annat ett seminarium på MR-dagarna tillsammans med colombianska människorättsförsvarare, civilsamhällesföreträdare och politiker. Fortsättningsvis kommer nätverket drivas på frivillig basis av medlemsorganisationerna men ny finansiering ska försöka säkras.

Verksamheten med syfte att stödja människorättsförsvarare i Latinamerika samt Karibien fortgick. I Colombia samarbetar MR-Fonden med tre MR-organisationer i ett projekt med syfte att uppmärksamma och förbättra MR-situationen för en del av befolkningen i norra Colombia. Det nya fyraåriga Sida-finansierade programmet med fokus på stärkande av civilsamhällets aktörer i Kuba såg sitt andra verksamhetsår. Stort fokus har lagts på att koppla kubanska civilsamhällesaktörer till det globala människorättssystemet samt att stödja deras kapacitetsutveckling.

Samarbetsprojektet med tre organisationer i Myanmar med stöd av ForumCiv kantades under året fortsatt av den militärkupp som genomfördes i februari 2021. Kuppen har inneburit en paralysering av samhället, kraftigt ökat våld mot civila, tvångsflyttningar och riktade attacker mot de som uppfattades som motståndare till militärjuntan.

Under året avslutades projektet som genomförts tillsammans med HandikappHistoriska Föreningen med stöd av Allmänna Arvsfonden. Projektet satte ljuset på svenskt agerande och deltagande i framtagandet av CRPD (konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning) och visade på att det finns stort fortsatt behov av att verka för att konventionen ska implementeras.

MR-Fonden deltog i ett antal kurser och seminarier som anordnades av Giva Sverige samt lämnade in en effektrapport som ett led i den granskning som ett medlemskap medför. Ingen insamlingsverksamhet bedrevs under året. I slutet av 2023 skickade MR-Fonden in ansökan om 90-konto hos Svensk insamlingskontroll vilket beviljades i början av 2024. Detta ger en kvalitetsstämpel på MR-Fondens

verksamhet och öppnar upp möjligheter för en ny finansiering av verksamheten.

MR-Fonden startade under 2023 ett nytt program som programpartner i *Large Partnership Funding* hos ForumCiv. Stödet innebär att MR-Fonden har beviljats medel för internationellt utvecklingssamarbete för perioden 2023-27 i samverkan med organisationer i Colombia och Myanmar. Även ett nytt projekt i Uganda påbörjades, med stöd av Svenska institutet. Projektet som genomförs tillsammans med en kvinnorrättsorganisation fokuserar på att öka det politiska deltagande av kvinnor och skapa förståelse för hur detta bidrar till en positiv utveckling i landet. MR-Fonden fick under året även ett mindre projekt beviljat av Concord, kopplat till det svenska EU-ordförandeskapet. Inom projektet genomfördes två större seminarier och diverse påverkansaktiviteter, ett med fokus på hur Sverige lever upp till EU:s funktionshinderlagstiftning och ett med fokus på colombianska kvinnor i exil kopplat till den colombianska sanningskommissionens slutrapport och EU.

MR-Fondens strategiska kommunikationsarbete effektiviserades ytterligare under året då en ny kommunikationspolicy togs fram och började implementeras.

Samverkan mellan MR-Fonden och huvudmannen Sensus studieförbund fortsatte under året och ett antal gemensamma aktiviteter genomfördes.

Personal

MR-Fonden har under året haft följande heltidstjänster:

En generalsekreterare

Tre programansvariga inom området folkrätt

En programansvarig för Colombia

En projektledare för ESK-rättigheter och CRPD

MR-Fonden har under året haft följande deltidstjänst på 50%:

En samordnare för Colombiagruppen

Övriga personella resurser

Under året har ett antal konsulter anlåtats för olika uppdrag inom olika projekt i form av faciliterare eller support. Ekonomi, personal och IT tjänster har under året köpts in från Sensus förbundskansli. Under året har organisationen även tagit emot värdefulla frivilligkrafter i form av praktikanter.

Lokaler

MR-Fonden hyr kontorsplatser hos Sensus förbundskansli och i slutet av året flyttade vi tillsammans till nya lokaler i Medborgarhuset i Stockholm, ytterligare ett led i att minska kostnaderna.

Upphandling

Ingen upphandling har gjorts under året. Inköpta tjänster understeg 50 000 kr och därmed behövdes ingen upphandling.

Väsentliga händelser efter räkenskapsårets utgång

MR-Fonden följer händelser i omvärlden och samhället avseende Covid-19 och hur det påverkar stiftelsens framtida verksamhet och konstaterar att påverkan var låg under 2023. I nuläget gör vi bedömningen att påverkan under 2024 knappt blir kännbar och att detta inte framledes kommer kvarstå som väsentlig händelse efter räkenskapsårets utgång.

Nämnas kan även att regeringens politik både gällande mänskliga rättigheter i Sverige och reformagendan för biståndet kommer fortsätta påverka MR-Fondens verksamhet.

Förväntad framtida utveckling samt väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer

Trots en osäker utveckling inom den internationella delen av verksamheten främst på grund av den politiska situationen i samtliga samarbetsländer bedömer MR-Fonden att nödvändiga åtgärder vidtagits för att minimera riskerna. Detta görs dels med en aktiv omvärldsbevakning, dels genom handlingsplaner och policys som den organisatoriska riskpolicyn samt de projektspecifika riskbedömningarna. Alla ingångna avtal utgår från SEK med syfte att gardera organisationen mot negativa valutaeffekter. De oväntade valutakursförlusterna som skedde under 2023 minimeras fortsättningsvis genom att dela upp utbetalningar till partnerorganisationer i mindre delar samt säkerställa underlag för medelsförbrukning innan utbetalningar görs.

MR-Fonden beviljades 2022 Large Partnership Funding genom ForumCiv för avtalsperioden 2023-27 men till följd av ändringarna i regeringens Reformagenda för biståndet skrevs avtalet om till att endast gälla 2023-2024. Med det tappades tre års finansiering och MR-Fonden behövde säga upp avtalen med partners i Colombia och Myanmar.

Finansiella instrument

MR-Fonden har inga värdepappersinnehav. All avräkning av utländsk valuta sker i SEK.

Finansierings- och placeringspolicy

MR-Fonden är medlemmar i GIVA Sverige och blev i början av 2024 godkända av Svensk Insamlingskontroll som innehavare av 90-konto. I samband med detta har MR-Fonden tagit fram policys för insamling och finansiering samt en insamlingsplan. I dem framgår från vilka givare MR-Fonden får finansiera sin verksamhet, samt andra regler för hur insamlingen och finansieringen får bedrivas. Insamlings- och finansieringspolicyn har sin utgångspunkt i organisationens värdegrund och MR-Fonden ska enbart samarbeta med aktörer som står för samma värden. Policyn förklarar hur organisationen kommer att hantera gåvor samt hur etiska riktlinjer efterföljs.

Resultat och ställning

MR-Fonden visar ett positivt resultat för år 2023 om 12 222 kronor. Det innebär att det egna kapitalet är 259 796 kronor vid årets slut.

Beträffande stiftelsens resultat och ställning i övrigt hänvisas till efterföljande resultat- och balansräkningar med tillhörande tilläggsupplysningar och anteckningar.

Hållbarhetsupplysningar

MR-Fonden bedriver ett systematiskt arbetsmiljöarbete. Organisationen tillämpar ett rättighetsbaserat arbetssätt – där ingår transparens, ansvarsutkrävande, deltagande, icke-diskriminering – som en metod att arbeta även med den interna arbetsmiljön.

Årligen genomförs en personalenkät med hjälp av Prevents test för den organisatoriska och sociala arbetsmiljön. Resultaten går igenom gemensamt på kansliet och en prioritering av specifika insatser för nästkommande år sätts utifrån dessa. De olika momenten läggs in i ett årshjul och följs upp vid gemensamma möten som kanslimöten, planeringsdagar och workshops samt individuellt vid regelbundna avstämningsmöten och utvecklingssamtal. Styrelsen informeras om arbetet vid styrelsemötena. Fonden för mänskliga rättigheter tillämpar kollektivavtal för tjänstemän mellan Fremia och Akavia.

MR-Fondens uppförandekod beskriver hur anställda, praktikanter, styrelse och andra som företräder organisationen förväntas agera. För transparens och för att underlätta fördelningen av arbetsuppgifter tas en sammanställning fram av alla finansierade projekt samt övriga uppgifter utifrån uppställd verksamhetsplan två gånger per år. En personallhandbok som innefattar allt som har att göra med en

anställning vid Fonden för mänskliga rättigheter inklusive värdegrund, policier och handlingsplaner togs fram under 2023. Under tidigare år genomfördes det förberedande arbetet för personalhandboken inklusive en kartläggning och behovsanalys gällande policier och handlingsplaner samt en plan för framtagande och uppdatering av dessa. Andra styrdokument som tagits fram under 2023 är manual för projekthantering och en rutinbeskrivning för rekrytering. Upphandlingspolicyn uppdaterades under året.

Kompetensutveckling uppmuntras, både i informell form genom möjlighet att utvecklas inom organisationen och mer formellt i form av externa kurser och liknande. Mål för kompetensutveckling sätts på utvecklingssamtalen och följs upp under året. Under året deltog personal i kompetenshöjande aktiviteter i form av olika kurser och seminarier.

Fonden för mänskliga rättigheter har inga kontor eller anställda i andra länder.

Organisationen har under senare år arbetat fram en struktur för ett praktikantprogram för högskolestudenter. Under 2023 gjorde tre studenter praktik under vårterminen och tre under höstterminen.

MR-Fonden nominerade en tidigare kollega till MR-institutets råd (Rådet för de mänskliga rättigheterna) och kandidaten blev invald i rådet.